

Die Organhaftung nach dem neuen schwedischen Aktiengesetz

Robert Moldén, LL.M., Stockholm

**Frühjahrstagung der Deutsch-Nordischen
Juristenvereinigung
St. Petersburg 13. Mai 2006**

ÜBERBLICK ÜBER DEN VORTRAG

- **1. EINFÜHRUNG IN DAS NEUE SCHWEDISCHE AKTIENGESETZ**
 - Hintergrund des neuen Aktiengesetzes
 - Wesentliche Neuerungen im Aktiengesetz
 - Die Unternehmensverfassung nach dem neuen Aktiengesetz

- **2. DIE INNENHAFTUNG DER LEITUNGSORGANE**
 - Innenhaftung des geschäftsführenden Direktors (“VD”)
 - Innenhaftung der Mitglieder des Verwaltungsorgans (“styrelse”)

- **3. DIE AUSSENHAFTUNG DER LEITUNGSORGANE**
 - Aussenhaftung des geschäftsführenden Direktors (“VD”)
 - Aussenhaftung der Mitglieder des Verwaltungsorgans (“styrelse”)
 - Case study: NJA 2000 s. 404 (Swedewings AB)

- **4. HAFTUNG IN BESONDEREN FÄLLEN**
 - Insolvenzhaftung
 - Haftung für Steuerschulden
 - Prospekthaftung
 - Strafrechtliche Ahndung
 - Case study: Der Skandia Bonuskandal
 - Haftung des Wirtschaftsprüfers (“revisor”)

- **5. SCHLUSSBEMERKUNGEN**

1. EINFÜHRUNG IN DAS NEUE SCHWEDISCHE AKTIENGESETZ

- **Historischer Überblick**
 - **Aktiebolagslagen 1910**
 - **Aktiebolagslagen 1944**
 - **Aktiebolagslagen 1975**
 - **Aktiebolagslagen 2005 (ABL, 2005:551)**
 - **In Kraft seit dem 1.1.2006**

HINTERGRUND DES NEUEN AKTIENGESETZES

- **1990: Aktiebolagskommittén**
- **Seit dem: 6 "delbetänkanden"**
 - **SOU 1992:13 Bundna aktier**
 - **SOU 1992:83 ABL och EG**
 - **SOU 1995:44 AB:s organisation**
 - **SOU 1997:22 AB:s kapital**
 - **SOU 1997:168 Vinstutdelning i AB**
 - **SOU 1999:36 Likvidation av aktiebolag**
- **SOU 2001:1 NY AKTIEBOLAG**

WESENTLICHE NEUERUNGEN IM NEUEN AKTIENGESETZ I

- **REDAKTIONELLE NEUERUNGEN**
 - Sprachlich und systematische Modernisierung
 - 32 Kapitel statt 19 Kapitel
 - Ziel: Bessere Verständlichkeit
 - "paragrafrubriker-mellanrubriker"
 - Spezielle Regelungen für "publikt aktiebolag" am Ende eines jeweiligen Kapitels
 - "han/hon" statt "han"

WESENTLICHE NEUERUNGEN IM NEUEN AKTIENGESETZ II

- **AKTIEN**
 - **Aktienkapital 100.000 SEK
bzw. 500 000 SEK unverändert**
 - **Abschaffung des Nennwerts**
 - **Stattdessen: "kvotvärde"**
 - **Satzung in allen 308.000 AB:s
muss dementsprechend
geändert werden**

WESENTLICHE NEUERUNGEN IM NEUEN AKTIENGESETZ III

- **REGISTRIERUNG BEIM
BOLAGSVERKET**
 - **Änderung der Zusammensetzung von
"styrelse" / "VD" wirksam erst ab
Zeitpunkt wenn entsprechende
Änderungsanmeldung beim
Bolagsverket eingeht.**
 - **Unmittelbare Anmeldung durch
Fax/E-mail möglich**

WESENTLICHE NEUERUNGEN IM NEUEN AKTIENGESETZ IV

■ SONSTIGE NEUERUNGEN

- AB kann Optionen ("teckningsrätter") ausgeben, die nicht an Schuldverschreibungen ("skuldförbindelser") gebunden sind
- Gewinnausschüttung bei aussergewöhnlicher Hauptversammlung ("efterutdelning")
- "Reservfonden" – Fondierung nicht mehr erforderlich
- Neues Institut: Fission ("delning av AB")

DIE UNTERNEHMENSVERFASSUNG NACH DEM NEUEN AKTIENGESETZ

- **7. Kap.: Bolagsstämma (vorher 9. Kap.)**
- **8. Kap.: Bolagets ledning (vorher 8. Kap.)**

- **25. Kap.: Likvidation/konkurs (v. 13. Kap.)**
- **29. Kap.: Skadestånd (vorher 15. Kap.)**
- **30. Kap.: Straff och vite (vorher 19. Kap.)**

DIE UNTERNEHMENSVERFASSUNG NACH DEM NEUEN AKTIENGESETZ

- **Bolagsstämma**
(Hauptversammlung)
- **STYRELSE** (Verwaltungsorgan)
- **Verkställande direktör, VD**
(Geschäftsführender Direktor)

„Den löpande förvaltningen“

- „Den verkställande direktören skall sköta den löpande förvaltningen enligt styrelsens riktlinjer och anvisningar“ .
(Aktiebolagslagen 8 kap 29 § 1 st)

DER SCHWEDISCHE CORPORATE GOVERNANCE KODEX

- Skandia, ABB, usw.
- Förtroendekommissionen
- Kodgrupp 1 und 2
- Gilt ab den 1. Juli 2005
 - A-listan, große AB auf der O-listan
 - Kollegiet för svensk bolagsstyrning
 - Abrufbar under www.sou.gov.se

Svensk kod för bolagsstyrning

INHALT

I. INLEDNING

II. ÄGARROLL OCH ÄGARANSVAR

III. REGLER FÖR BOLAGSSTYRNING

1. Bolagsstämma

2. Tillsättning av styrelse och revisor

3. Styrelse

4. Bolagsledning

5. Information om bolagsstyrning

2. DIE INNENHAFTUNG DER LEITUNGSORGANE

- Aktiebolagslagen 29 kap 1 §:
 - ”En stiftare, *styrelseledamot* eller *verkställande direktör* som när han eller hon fullgör sitt uppdrag *uppsåtligen* eller av *oaktsamhet* skadar bolaget skall ersätta skadan.”

3. DIE AUSSENHAFTUNG DER LEITUNGSORGANE

- **Aktiebolagslagen 29 kap 1 §:**
 - ”En stiftare, styrelseledamot eller verkställande direktör som när han eller hon fullgör sitt uppdrag uppsåtligen eller av oaktsamhet skadar bolaget skall ersätta skadan. **Detsamma gäller när skadan tillfogas en *aktieägare* eller *någon annan* genom överträdelse av *denna lag*, tillämplig lag om *årsredovisning* eller *bolagsordningen*”**

Case study: NJA 2000 s. 404 (Swedewings AB)

- ”Styrelsen i ett aktiebolag beslutade att flytta över all verksamhet i bolaget till ett annat bolag, som ägdes av majoritetsaktieägaren, varefter all verksamhet i det förstnämnda bolaget skulle upphöra. Sedan en minoritetsaktieägare i bolaget väckt skadeståndstalan mot styrelseledamöterna uppkommer fråga om skadeståndsskyldighet och beräkning av skada.”

4. DIE HAFTUNG DER LEITUNGSORGANE IN BESONDEREN FÄLLEN

- **Insolvenzhaftung**
- **Haftung für Steuerschulden**
- **Prospekthaftung**
- **Strafrechtliche Ahndung**
- **Case study: Der Skandia Bonuskandal**
- **Haftung des Wirtschaftsprüfers
("revisor")**

DIE INSOLVENZHAFUNG

- **Aktiebolagslagen 25. Kap. 18 § 1 st**
 - ”Om *styrelsen* har *underlåtit* att
 - 1) i enlighet med 13 § upprätta och låta bolagets revisor granska en *kontrollbalansräkning* enligt 14 §,
 - 2) i enlighet med 15 § sammankalla en första kontrollstämma, eller
 - 3) i enlighet med 17 § ansöka hos tingsrätten om att bolaget skall gå i likvidation,
 - svarar *styrelsens ledamöter solidariskt* för de *förpliktelser* som uppkommer för bolaget under den tid som underlåtenheten består.”

HAFTUNG FÜR STEUERSCHULDEN

- Skattebetalningslag (1997:483) 12. Kap. 6 §
 - ”Om någon i egenskap av *företrädare* för en juridisk person *uppsåtligen* eller av *grov oaktsamhet* inte har gjort föreskrivet *skatteavdrag*, är företrädaren tillsammans med den juridiska personen *skyldig att betala belopp* som har bestämts enligt 11 kap. 19 § jämte ränta. Om en företrädare för en juridisk person i övrigt *uppsåtligen* eller av *grov oaktsamhet* har underlåtit att betala skatt enligt denna lag, är företrädaren tillsammans med den juridiska personen *skyldig att betala skatten och räntan på den.*”

DIE PROSPEKTHAFTUNG

- **Aktiebolagslagen 29 kap. 1 §:**
 - ”En stiftare, styrelseledamot eller verkställande direktör som när han eller hon fullgör sitt uppdrag uppsåtligen eller av oaktsamhet skadar bolaget skall ersätta skadan. **Detsamma gäller när skadan tillfogas en aktieägare eller någon annan genom överträdelse av denna lag, tillämplig lag om årsredovisning eller bolagsordningen**”
 - ”**Om bolaget har upprättat *prospekt*, erbjudandehandling som avses i 2 a kap. 3 § lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument [...] gäller vad som sägs i första stycket andra meningen även skada som tillfogas genom överträdelse av 2, 2 a eller 2 b kap. nämnda lag eller kommissionens förordning (EG) nr 809/2004 [...]**”

STRAFRECHTLICHE AHNDUNG

- 30. Kap. Aktiebolagslagen
- 10. Kap. 5 § Brottsbalken
- Beispiel: Der Skandia
Bonusskandal

30. Kap. 1 § ABL 1 st

- ”Till böter eller fängelse i högst ett år döms den som
- 1) uppsåtligen bryter mot 1 kap. 7 eller 8 §,
- 2) uppsåtligen eller av oaktsamhet underlåter att enligt denna lag föra aktiebok eller hålla aktiebolag tillgänglig,
- 3) uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 8 kap. 18 § andra meningen, 20 § första stycket eller 21 § andra stycket eller
- 4) uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot 21 kap 1,3, 5 eller 10 §.

10 kap 5 § Brottsbalken: Trolöshet mot huvudman

- „Om någon, som på grund av förtroendeställning fått till uppgift att för någon annan sköta ekonomisk angelägenhet [...] missbrukar sin förtroendeställning och därigenom skadar huvudmannen, döms han för trolöshet mot huvudman till böter eller fängelse i högst 2 år. Är brottet grovt, skall dömas till fängelse, lägst 6 månader och högst 6 år.“

§ 266 Strafgesetzbuch: Untreue

- „Wer die ihm durch Gesetz, behördlichen Auftrag oder Rechtsgeschäft eingeräumte Befugnis, über fremdes Vermögen zu verfügen [...] oder die ihm kraft Gesetzes, behördlichen Auftrags, Rechtsgeschäfts oder eines Treueverhältnisses obliegende Pflicht, fremde Vermögensinteressen wahrzunehmen, verletzt und dadurch dem, dessen Vermögensinteressen er zu betreuen hat, Nachteil zufügt, wird mit Freiheitsstrafe bis zu 5 Jahren oder mit Geldstrafe bestraft.“

Beispiel Skandia

Hintergrund

- **150 Jahre altes Unternehmen**
- **Seit 1863 börsennotiert**
- **Führende
Versicherungsgesellschaft**
- **Sehr hohes Ansehen
(d.h. vor den Skandalen...)**

Fallstudie Skandia

Der Bonuskandal I

- **Hauptperson-Angeklagter:**
ehemaliger VD Lars-Eric Petersson
- **Petersson beschloss ohne Zustimmung des “styrelse”, die ursprünglich vorgesehene Begrenzung nach oben von 300 Millionen SEK des “Wealth Builder” Bonusprogramms zu entfernen.**
- **Petersson manipulierte das Bonusprogramm “Sharetracker” und erhielt dadurch 97 Millionen SEK statt 60 Millionen SEK”**
- **Folge: Skandia erlitt einen Schaden von 222 Millionen SEK**

Fallstudie Skandia

Der Bonusskandal II

- **September 2005: Staatsanwaltschaft erhebt Anklage gegen Lars-Eric Petersson wegen des Verdachts der “grov trolöshet mot huvudman” (Untreue)**
- **Februar/März 2006: Hauptverhandlung vor dem Stockholms tingsrätt**
- **24. Mai 2006: Urteilsverkündung**

Haftung des Wirtschaftsprüfers ("revisor")

- ABL 29 Kap. 1 § 1 st: "En stiftare, styrelseledamot eller verkställande direktör som när han eller hon fullgör sitt uppdrag uppsåtligen eller av oaktsamhet skadar bolaget skall ersätta skadan. Detsamma gäller när skadan tillfogas en aktieägare eller någon annan genom överträdelse av denna lag, tillämplig lag om årsredovisning eller bolagsordningen"
- **ABL 29:2 1 st: "En revisor, lekmannarevisor eller särskild granskare är ersättningskyldig enligt de grunder som anges i 1 §".**

5. SCHLUSSBEMERKUNGEN

- **Risiko Innenhaftung: gering**
 - **Gilt nur bei Fahrlässigkeit!**
- **Risiko Aussenhaftung: gering**
 - **Ausnahme: Prospekthaftung**
- **Risiko STAAT/FISKUS: erheblich!!!**
 - **Insolvenzhaftung, Haftung für Steuerschulden**
- **Risiko "AB als Selbstbedienungsladen für die Unternehmensführung" / "ekonomisk brottslighet": steigend!**

LITERATURHINWEISE

- Rolf Dotevall, *Bolagsledningens skadeståndsansvar*, Norstedts Juridik, Stockholm 1999
- Torsten Sandström, *Svensk Aktiebolagsrätt*, Norstedts Juridik, Stockholm 2005
- Daniel Stattin, *Företagsstyrning – Styrinstrument och ansvarsföljder i ett aktiebolagsrättsligt perspektiv*, Uppsala 2005